
Някои проблеми на устойчивото функциониране на месното животновъдство

Доц. д-р ДИЛЯНА МИТОВА
Институт по аграрна икономика – София
E-mail: dilianamit@gmail.com

Резюме

Цел на настоящето изследване е да се направи анализ и оценка на месното животновъдство у нас – на секторите „Свиневъдство“, „Птицевъдство“, „Месно говедовъдство“; на степента, до която тези сектори отговарят на потребителските изисквания; на реализацията на продуктите от месното животновъдство у нас и на външния пазар. Изследването цели и да се постави акцент върху някои проблеми на устойчивото функциониране и на възможностите за бъдещото развитие на тези сектори, както и да направи някои изводи относно месното животновъдство у нас като цяло.

Обект на анализа са месното животновъдство като цяло – производство, търговия с месо и месни продукти. Използваният подход се базира на проследяване, сравнение и анализ на производството на месното животновъдство у нас, търговията, вътрешното потребление и самозадоволяването в сектор „Месо“. Резултатите от изследването дават информация за възможностите за развитие на секторите в месното животновъдство, както и за сравнителните им конкурентни предимства.

Ключови думи: месно животновъдство, производство на месо, самозадоволяване, национална аграрна политика и ОСП, възможности за бъдещо развитие

Състоянието и проблемите на хранителната верига все повече изпъкват като актуални въпроси в политиката на ЕС напоследък. Липсата на баланс в отделните звена на веригата, както и колебанията в цените, влияят негативно върху производството и потреблението, което от своя страна не допринася за устойчивото функциониране на селското стопанство в национален и в международен план, нито за решаване на проблемите, които могат да възникнат при изхранването на населението. Ето защо проблемите на устойчивото функциониране на хранителната верига стават все по-актуални както в теоретичен, така и в практически аспект.

Под устойчивост на хранителната верига се разбира преди всичко доколко участниците (секторите) са способни да запазят и да разширят пазарните си позиции, като в същото време се справят с икономическите (постигане на достатъчна конкурентоспособност и ефективност на отраслите в хранителната

верига, което да им донесе запазване и разширяване на пазарните позиции), регулаторни (регулаторната външна среда за производствените субекти в отрасловите вериги – като членството на България в ЕС например) и обществени (въпроси, касаещи потреблението, работната сила, заплащането на труда) предизвикателства. Т.е. устойчивостта на хранителната верига се разглежда във функционален аспект – разбира се както текущото състояние на отделните брънки във веригата, така и техните възможности и бъдещи перспективи да функционират ефективно и да запазят (разширят) пазарните си позиции. Устойчивостта на хранителната верига разглежда интегрирано отделните етапи в производството на храни, опитвайки се да оцени и покаже последиците и ефектите от проблемите на всеки етап и равнище на производство.¹

¹ Б. Иванов и колектив, текущ научноизследователски проект ХТАИ-133 (РД-10-11/10.03.2015 г.

Производството от секторите на месното животновъдство, реализацията и потреблението на продуктите от тях не прави изключение от общата картина на развитие на хранителната верига и е важна брънка от нея.

Цел на този анализ е да се изследват и оценят важни показатели за развитието на част от хранителната верига, а именно на месното животновъдство у нас – на секторите „Свиневъдство“, „Птицевъдство“, „Месно говедовъдство“, на степента, до която тези сектори отговарят на потребителските изисквания, на реализацията на продуктите от месното животновъдство у нас и на външния пазар. Т.е. оценката отразява състоянието и динамиката на секторни равнища. Идентифицирани са проблемни зони, възможности и направления за оптимизиране на ситуацията. Изследването цели и да се определи конкурентоспособността на месното животновъдство у нас като цяло и да се акцентира върху някои проблеми на устойчивостта на бъдещото развитие на неговите сектори. Използвани са методите: секторен и многофакторен анализ, анализ и синтез, системен подход и др. Обект на изследването е част от общата хранителна верига, а именно хранителната верига на месо-то. Избраният подход за изследване на поставените цели и задачи е интегриран, като разглежда хранителната верига в една интегрирана цялост по вертикалната ос: земеделие – преработка – потребление. Използваният подход се базира на проследяване, сравнение и анализ на производството на месното животновъдство у нас, търговията, вътрешното потребление и самозадоволяването в сектор „Месо“. Прави се опит да се идентифицират някои икономически характеристики в отделните етапи на хранителната верига в горепосочените направления – земеделие, търговия, в т.ч. равнище на производство, продажби, потребление; да се изследва конкурентоспособността на ключови сектори от месната хранителна верига. Използвани са следните показатели: дял на животновъдството в общата продукция на отрасъл „Селско стопанство“; динамика на изменение на броя на селскостопанските животни; динамика на про-

изведената продукция от секторите на месното животновъдство; пазарен дял на местното производство; внос и износ на месо и месни продукти; вътрешно потребление на месо у нас; равнище на самозадоволяване с месо и месни продукти. Устойчивостта на хранителната верига се коментира и от глобална перспектива, за да се отчете връзката на отделните сектори със световните пазари, съответно световната конкуренция и перспективи, като за целта се използват индекси на сравнителните конкурентни предимства (Balassa индекс).

Резултатите от изследването дават информация за идентифициране и установяване на причините и факторите за състоянието на секторите в месното животновъдство; за разкриване на взаимоотношенията в отделните фази на хранителната верига, за конкурентоспособността им (за сравнителните им конкурентни предимства) и на тази база за възможностите за развитието им.

Обща характеристика и състояние на месното животновъдство

Животновъдството като цяло и в частност всички сектори в месното животновъдство бяха драстично засегнати от икономическите и политически промени през последните 25 години. Характеризира се с намаление в броя на животните и произведената продукция.

Делът на животновъдството намалява и в общата продукция на отрасъл „Селско стопанство“.

Съотношението между произведената обща продукция в двата подотрасъла – „Растениевъдство“ и „Животновъдство“, показва видимо развитие. Растениевъдната продукция през 2000 г. е имала дял 44,5%, животновъдството – 49,4%, а услугите – 6,1%.

Относителният дял на растениевъдната продукция нараства и от 56,5% през 2006 г. (преди приемането на България в ЕС) достига 65% през 2014 г., животновъдството – от 35,7% през 2006 г. на 28,4% през 2014, а услугите – съответно от 7,8% на 6,5%. Вижда се ясно как животновъдството губи позиции с

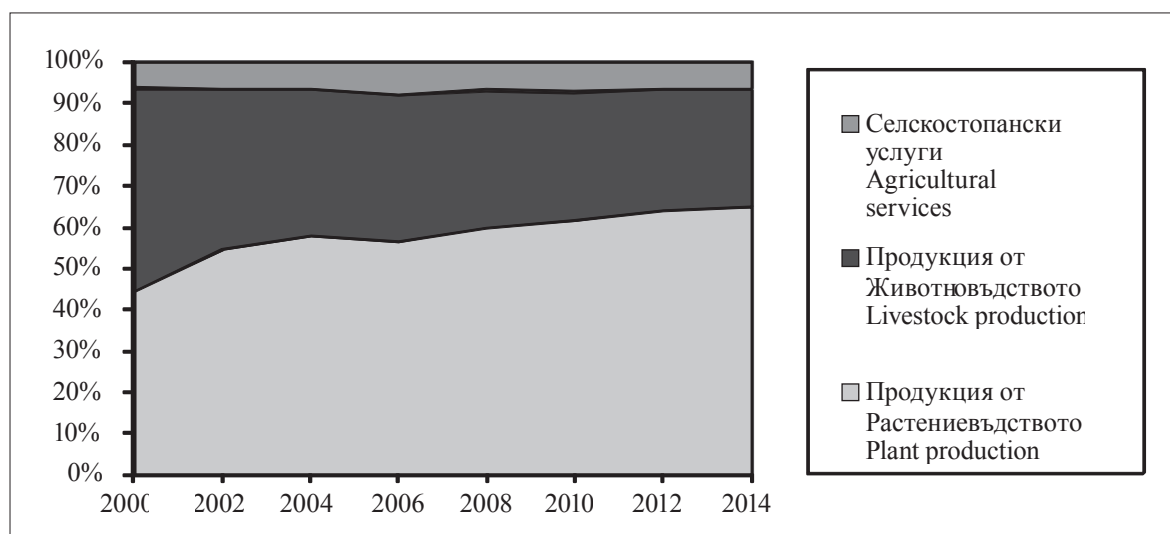
Таблица 1. Показатели за месното животновъдство – брой животни и произведено месо в страната, хил. т.

Table 1. Indicators for meat livestock sector - number of animals and meat produced in the country, thousand tons

	2000	2014
Свине, хил. бр. / Pigs, thousands	1 512,3	553,1
Свине, кл. т. / Pigs, carcass weight	242,8	67,4
Продадени свине, ж. т. / Sold pigs, life weight	366,4	106,8
Птици, хил. бр. / Poultry, thousands	14 963,0	14 609
Птиче месо, кл. т. / Poultry meat, carcass weight	105	102
Говеда, хил. бр. / Cattle, thousands	681,7	552,8
Говеда, кл. т. / Cattle, carcass weight	73,2	17,2
Биволи, хил. бр. / Buffalo, thousands	9,2	9,6
Овце, хил. бр. / Sheep, thousands	2549	1335,3
Кози, хил. бр. / Goats, thousands	1046	292,6
Овце и кози, кл. тегло / Sheep and goats, carcass weight	59,2	13,1
Други животни, кл. тегло / Others, carcass weight	-	0,45

Източник: НСИ и МЗХ, отдел „Агростатистика“.

Source: MAF and Agrostatistics.

Фиг. 1. Структура на общата продукция на отрасъл „Селско стопанство“, %

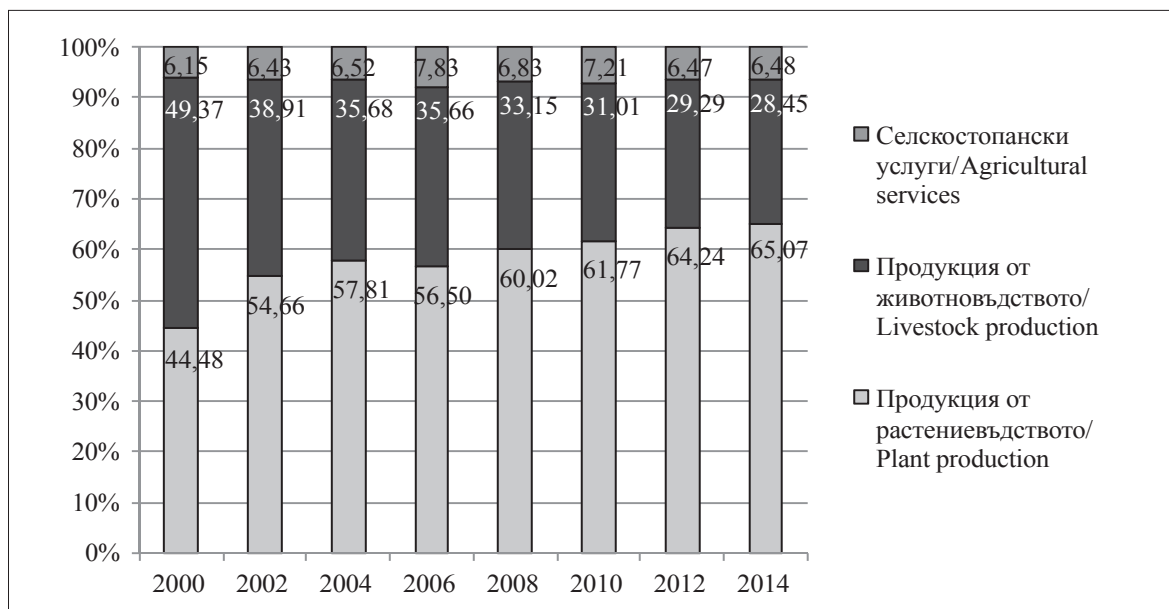
Fig. 1. Structure of the total output of the agricultural sector, %

Източник: Евростат, собствени изчисления.

Source: Eurostat, own calculations.

бързи темпове. То не само преди 2007 г., а и след това свива своя дял в селскостопанската продукция, в резултат на намаляване на поголовието и на продукцията при почти всички животни. Като основни фактори за този процес могат да се посочат ниските инвес-

тиции (или липсата на такива) през преходния период; малкият размер на болшинството стопанства, които имат сравнително високи разходи на единица труд; ниската продуктивност и като резултат – ниска ефективност. Животновъдството създава по-висока при-

Фиг. 2. Дял на животновъдството в общата продукция на отрасъл „Селско стопанство“ за периода 2000–2014 г., %

Fig. 2. Share of livestock in the total output of the agricultural sector for the period 2000–2014, %

Източник: Евростат, собствени изчисления.

Source: Eurostat, own calculations.

дадена стойност и участва в по-дълга хранителна верига, с по-висока мултипликационна стойност, в сравнение с растениевъдството. Това подчертава още веднъж негативните процеси, протичащи в нашето селско стопанство.

Проблемите в месното животновъдство – ниска производителност и ефективност на производството, ограничени инвестиционни възможности за малките и средни стопанства, дуалистична структура на сектора и др., водят до факта, че то продължава да намалява предлагането на месо и да не задоволява вътрешния пазар с такива продукти. Ето защо България е нетен вносител на месо (самозадоволяването с месо през последните 5 години се движи в рамките на 49–57%).

В хранителната диета на българина първо място се пада на пилешкото месо, следвано от свинското и накрая – месото от едър и дребен рогат добитък. Данните свидетелстват за забележим спад както в броя животни, така и в произвежданата продукция.

Анализ на сектор „Свиневъдство“ – значимост и пазарен дял

Свиневъдството има определящо значение в добива на червени меса в България – 68,6% от общия добив на червено месо и 88,2% от промишленото производство на червено месо. Тенденцията е тази определяща роля да се запази в следващите години.

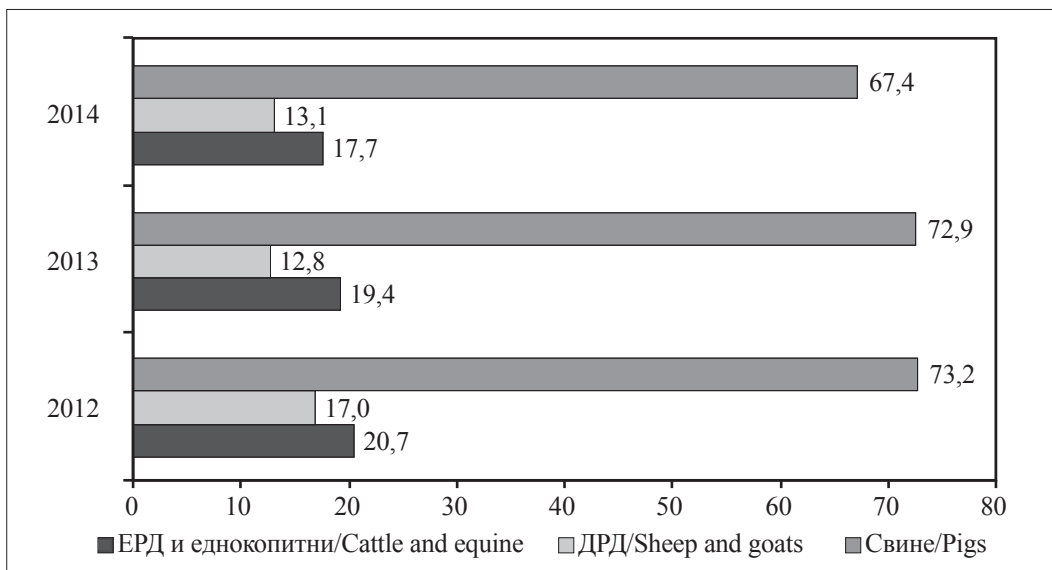
Предлагането на свинско месо е много далеч от нуждите на вътрешното търсене – промишленото производство задоволява 27% от пазара, 6–7% са продукт на домашните стопанства, а останалите 66% са от внос.

Производството на свинско месо в България в последните години се характеризира с нисък растеж и сериозни колебания.

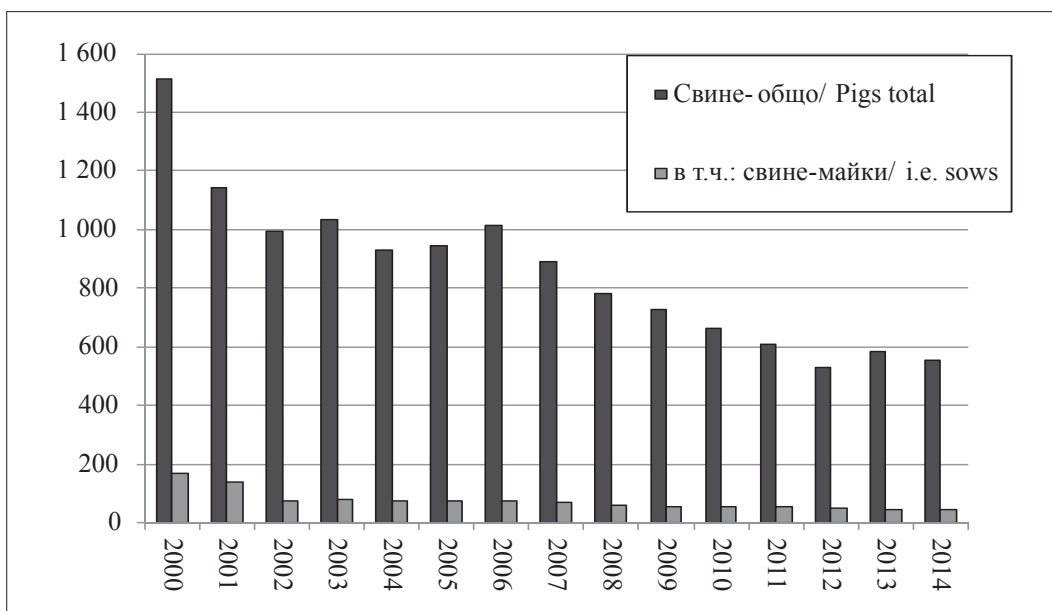
Преструктурирането на сектора след присъединяването ни към ЕС довежда до интензифициране на производството. Броят на земеделските стопанства със свине през 2014 г. е 22 300, със среден брой животни в стопанство 24,8 (нарастване от 152% спрямо 2013 г.). 81,8% от всички прасета са в стопанства с

1 000 и повече животни. Има 59 ферми с 1 000 и повече свине, а 6 ферми имат повече от 20 000 глави.

Впечатление прави, че при производството на свинско месо преобладава добивът в специализирани кланици. Именно в тях про-

Фиг. 3. Производство на червено месо в страната по видове – 2014 г., хил. т, кл. т.
 Fig. 3. Production of red meat in the country by type – 2014 thousand tons, carcass weight
 Източник: НСИ и МЗХ, отдел „Агростатистика”.
 Source: MAF and Agrostatistics.

Фиг. 4. Динамика на изменение на броя на свинете, хил. бр.
 Fig. 4. Dynamics of change in the number of pigs, thousands
 Източник: МЗХ, дирекция „Агростатистика”, 2001–2015 г.
 Source: MAF and Agrostatistics, 2001–2015.

изводството ще продължи да се повишава поради индустриализирането на свиневъдството и нарастването на броя животни в големите производствени единици.

Може да се направи извод, че се наблюдава тенденция на намаляване броя на свинете, отглеждани у нас, като паралелно производството се концентрира в по-малко на брой и по-големи стопанства. Свиневъдството остава силно концентриран сектор, като над 75% от всички свине се отглеждат в стопанства с 1 000 и повече животни. Преструктурирането все още не е завършило, търпи промени и колебания през последните няколко години.

Производството на свинско и птиче месо у нас не е достатъчно за задоволяване на вътрешното потребление, поради което всяка година се внасят големи количества, главно от ЕС. Внесените количества свинско и пилешко месо са предназначени преди всичко за нуждите на преработвателната промишленост. По-малка част от вноса се насочва за предлагане в търговските вериги.

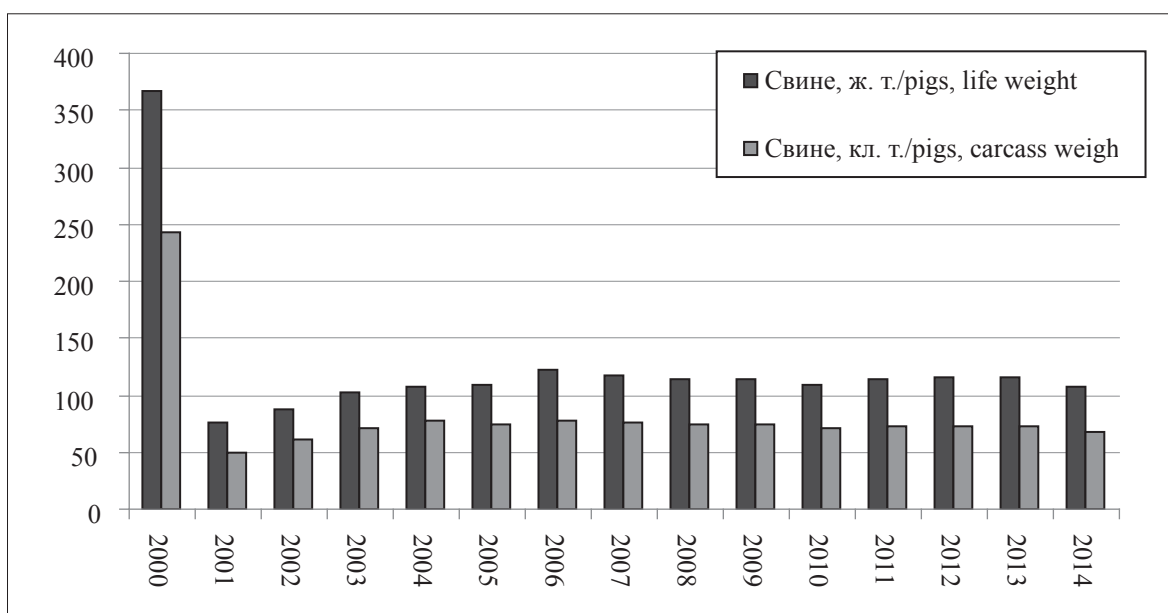
Свинско месо се внася предимно от Испания, Германия, Франция и Белгия, обикнове-

но замразено месо (около 50% от общия внос) – за нуждите на месопреработвателната промишленост. При очаквано относително запазване на вътрешното производство и търсене, през близките няколко години не се прогнозира съществено изменение на вноса на свинско месо и сланина. През близките години се предвижда износът на свинско месо да остане сравнително малък, тъй като недостигът на свинско месо на вътрешния пазар не предполага да се реализира голям износ.

Предвижда се леко възходящо развитие в свиневъдството, дължащо се на постепенното адаптиране на сектора към новите изисквания и стандарти, възможностите за бързо възпроизводство, очакваната благоприятна конюнктура по отношение на фуражите и стабилните цени на продукцията, поддържащи от високото световно търсене.

Анализ на сектор „Птицевъдство“ – значимост и пазарен дял

Птицевъдството е най-интензивният сектор на животновъдството. От 2004 до 2014 г.

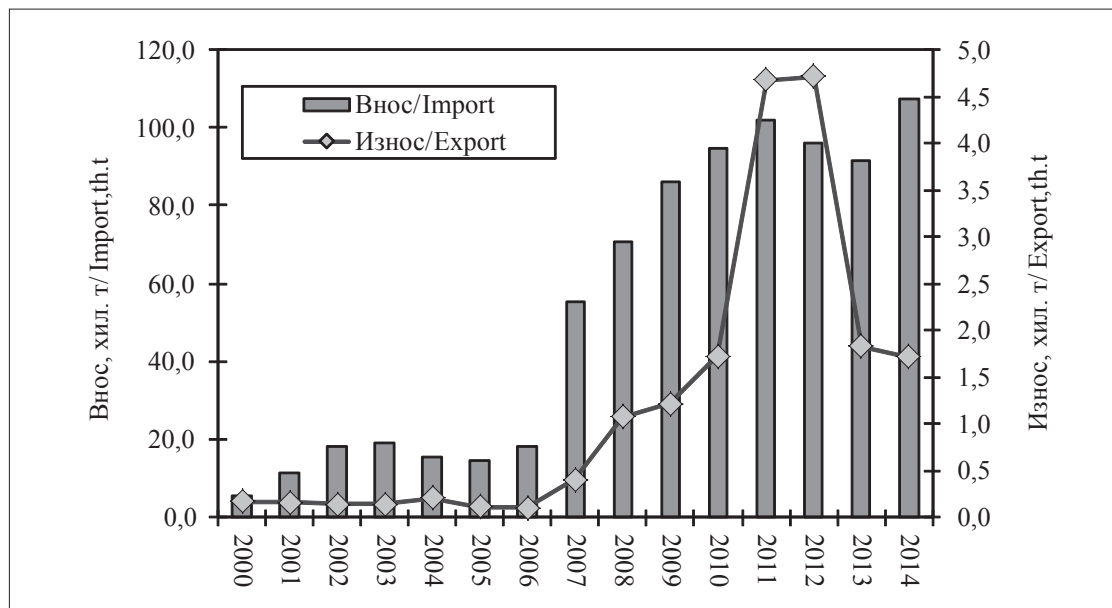

Фиг. 5. Динамика в изменението на производството от свиневъдството, хил. тона
Fig. 5. Dynamics in change of pig production, thousand tons

Източник: МЗХ, дирекция „Агростатистика“, 2001–2015 г.
Source: MAF and Agrostatistics, 2001–2015.

птицевъдството, подобно на останалите сектори на животновъдството, бележи тенденция на намаление на общия брой птици. От

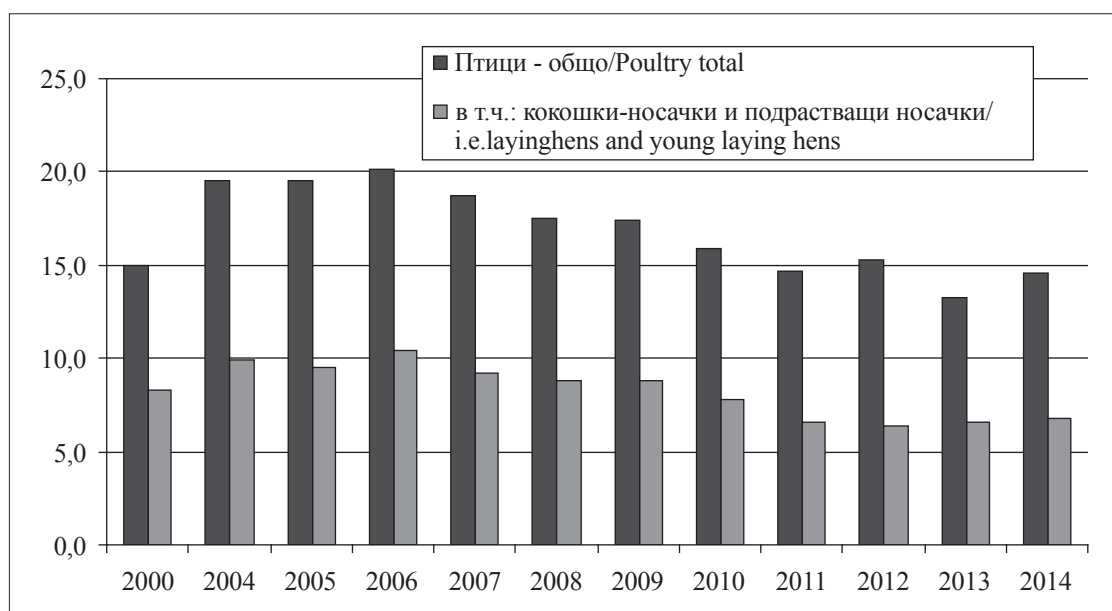
2000 до 2006 г. броят на птиците постепенно и сигурно се увеличава, за да достигне през 2006 г. 20 156 хил. броя и след това отново

Фиг. 6. Внос и износ на свинско месо, хил. т
Fig. 6. Import and export of pork, thousand tons

Източник: НСИ.

Source: National statistical institute.

Фиг. 7. Брой птици, млн. броя
Fig. 7. Number of poultry, millions

Източник: НСИ.

Source: National statistical institute.

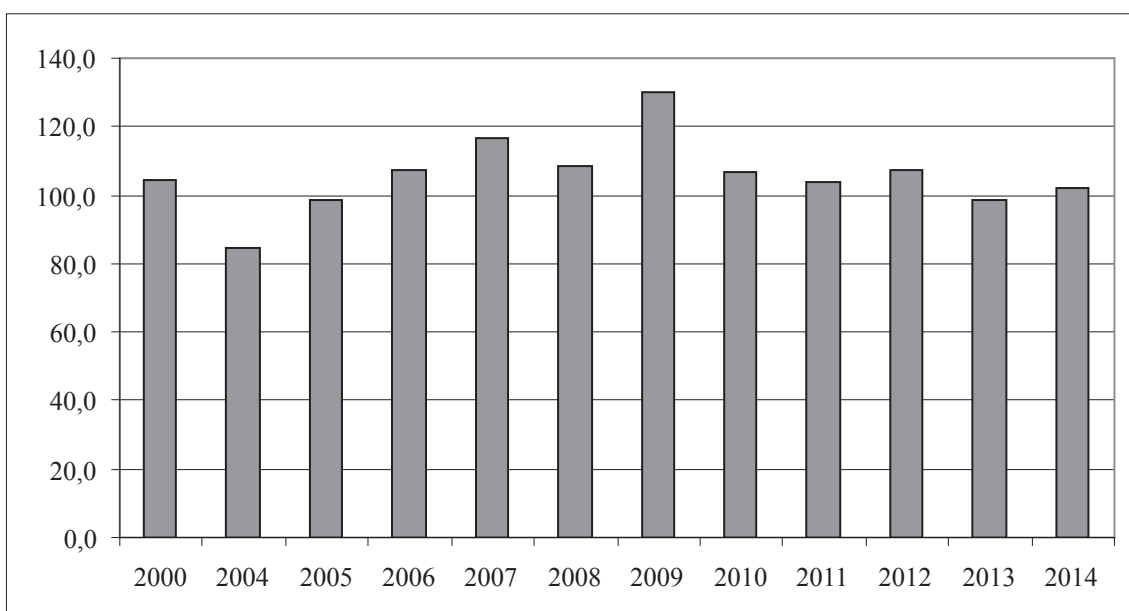
започва да намалява, като през 2014 г. достига до 14 609 хил. броя. За разлика от другите сектори, обаче, при птицевъдството това не е така драстично проявено – то е относително стабилно като сектор при една сравнително по-ниска база.

Изменението на броя на птиците по години предопределя и производството на птиче месо в кланично тегло, и на яйца. От 2006 г. насам производството на птиче месо у нас е сравнително стабилно, с малки колебания по години, и се задържа над 100 хил. тона. С най-голям дял в структурата на произведеното птиче месо и през 2012 г. заема месото от бройлери – 75%. Промисленият добив на яйца и месо в България се определя от големите птицевъдни ферми. Техният стремеж е към преоборудване, окомплектоване и модернизиране на материалната база – съобразно изискванията на ОСП.

Наблюдава се ярка тенденция на концентриране на отглежданите пилета бройлери в по-малко на брой окупирани ферми. Тази тенденция се проявява при кокошките и ярките, но все още не е толкова категорична.

Птицевъдството е голям потребител на зърно (около 600–650 хил. тона зърно). Фуражът представлява 65–75% от общите разходи за производство на птиче месо – изменението на цените на фуражните смеси се отразява пряко върху ефективността на производството и крайните цени на птицевъдната продукция, т.е. от фуража реално зависи конкурентоспособността на продукцията от този подотрасъл.

След като ОСП не предвижда специфични механизми за подкрепа на птицевъдството, на практика голяма част от производителите в сектора си произвеждат сами зърно, за да могат да ползват поне субсидията на площ. Така се налага те да си закупуват само соя, слънчоглед, шротове и минерални добавки, за да произведат необходимия за изхранването на птиците фураж. Много производители имат собствен цех за производство на комбиниран фураж, както и за преработка на продуктите. Тази по-добра организация на производството по вертикалата спомага да се намалят разходите, цените и съответно – да се разшири пазарният дял.

Фиг. 8. Производство на птиче месо в кланично тегло – хил. тона

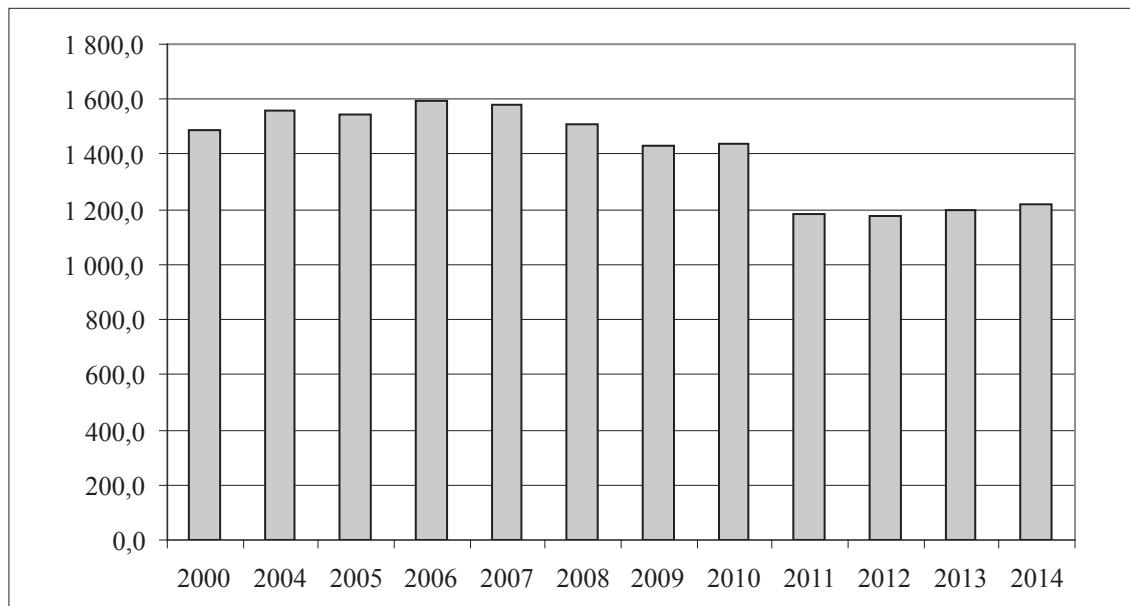
Fig. 8. Poultry meat carcass weight production, thousand tons

Източник: МЗХ, дирекция „Агροстатистика”, 2001–2015 г.

Source: MAF and Agrostatistics, 2001–2015.

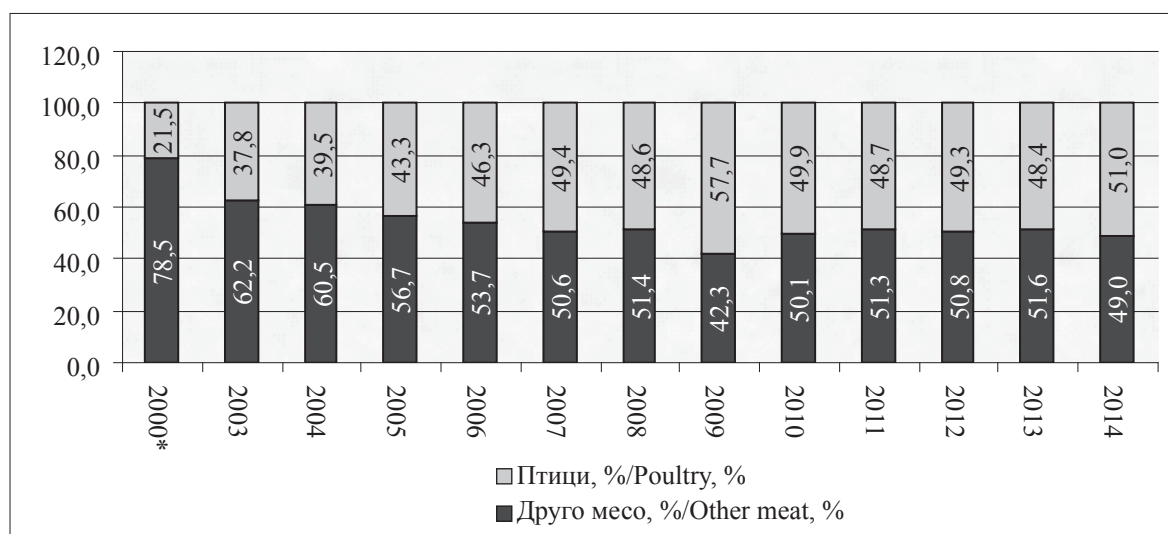
Относителният дял на произведеното птиче месо в структурата на националния месодобив се увеличава непрекъснато през последните години.

По консумация на продукти от птицевъдството България е близо до равнището на показателите за ЕС. Това е обусловено главно от по-ниската (и така по-приемлива и поно-

Фиг. 9. Производство на яйца, млн. броя
Fig. 9. Production of eggs, millions

Източник: Статистически годишник.
Source: Statistical Yearbook.

Фиг. 10. Относителен дял на произведеното птиче месо в структурата на националния месодобив, кл. т., %

Fig. 10. Share of poultry meat produced in the structure of the national meat production, carcass weight, %

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“, 2001–2015 г.; Собствени изчисления.
Source: MAF and Agrostatistics, 2001–2015, Own calculations.

сима) цена на птичето месо, а също така и на преработените от тях продукти. Въпреки че производството на птиче и по-специално на пилешко месо изглежда много перспективно както от гледна точка на вътрешния пазар, така и за износ, успехите зависят от постигането на консолидация и формиране на икономии от мащаба. Промисленият добив на птиче месо в България се определя от големите птицевъдни ферми. Техният стремеж е към преоборудване, окомплектоване и модернизиране на материалната база.

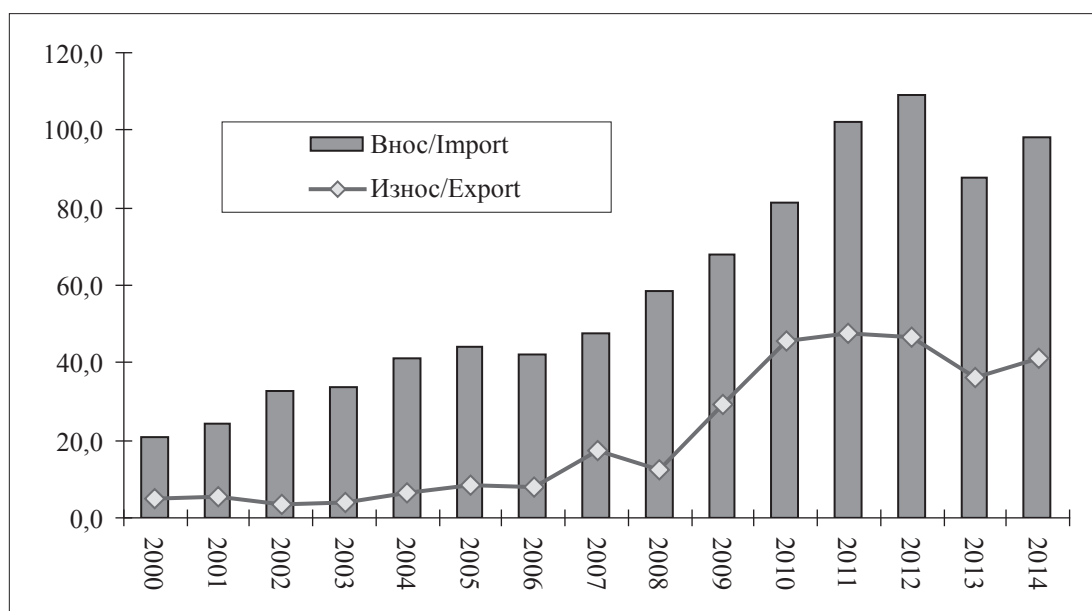
Вносът на птиче месо и субпродукти бележи трайна тенденция на увеличаване, което се дължи на факта, че то е предпочитано от потребителите поради вкусовите си качества, по-ниските цени, в сравнение с цените на останалите видове месо, а също така и поради повишената култура на българския потребител относно здравословното хранене (търсят се по-леки, бели меса). Ниските импортни цени на птиче месо от страни – зърнопроизводителки като Бразилия и някои европейски страни, където себестойността е по-ниска, също допринасят за увеличаване на вно-

са. През 2013 г. вносът на птиче месо възлиза на 87 900 тона, а през 2014 г. е 98 224 т.

Може да се направи предвиждане за увеличение на производството в този сектор, като това увеличение може да се припише на очакваното повишение в консумацията на пилешко месо в страната, където доходите на населението се задържат на ниски нива, в сравнение със страните от ЕС, и месото от птици е най-достъпно като цена за населението. Привличащи фактори в птицевъдството са високата скорост на оборот на капитала и внедрени съвременни технологични системи при производството и преработката на продукцията.

Анализ на сектор „Месно говедовъдство и овцевъдство“ – значимост и пазарен дял

Аналогично на свиневъдството и птицевъдството намалява броят животни и в сектор „Говедовъдство“ – едър и дребен рогат добитък, както и продукцията от тях. Данните за производството на месо от преживни жи-

Фиг. 11. Внос и износ на птиче месо и субпродукти, хил. тона

Fig. 11. Import and export of poultry and offal, thousand tons

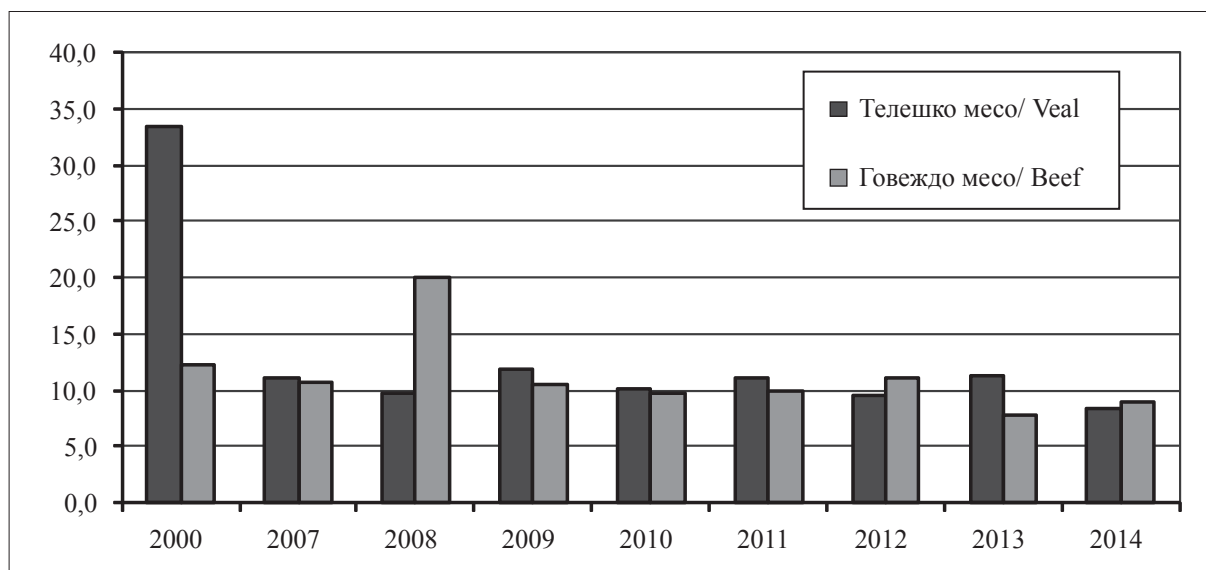
Източник: НСИ.

Source: NSI.

вотни показват, че в сектора липсва все още утвърдено специализирано породно направление. Причините за това са различни – както организационно-производствени, така и пазарни, поради недиференцираното ценово

изкупуване на животните с установена месна специализация.

Броят на ЕРД от 628,3 хил. броя през 2006 г. пада на 562,4 хил. броя през 2014 г. За сравнение – в същото време броят на животните

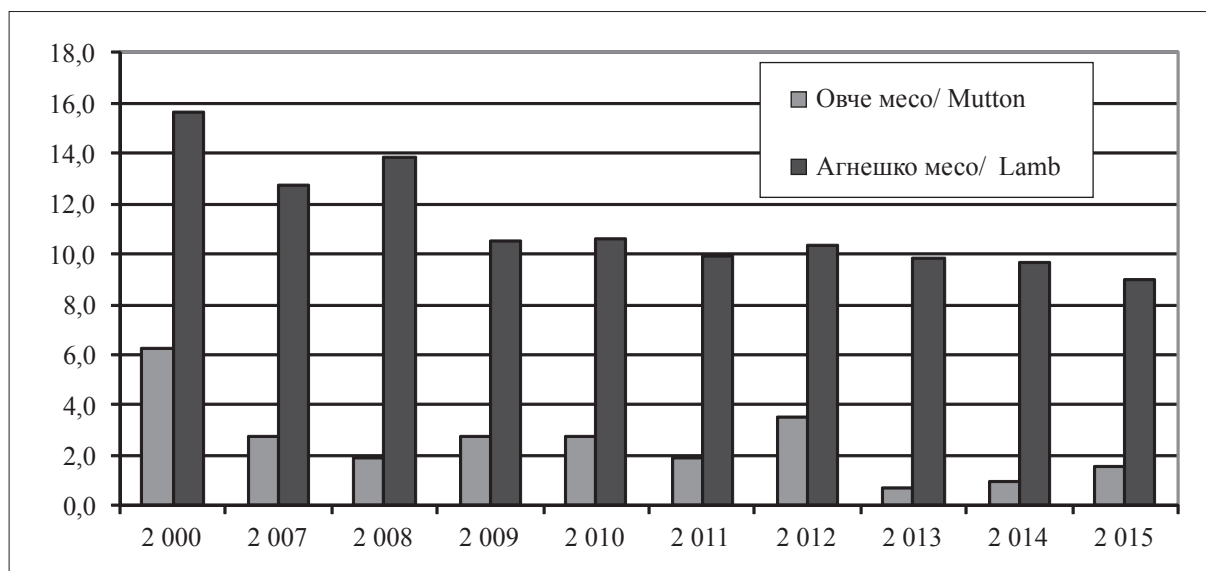

Фиг. 12. Производство на телешко и говеждо месо, хил. т

Fig. 12. Production of veal and beef, thousand tons

Източник: МЗХ, дирекция „Агростатистика”, 2001–2015 г.

Source: MAF and Agrostatistics, 2001–2015.

Фиг. 13. Производство на овче и агнешко месо, хил. т

Fig. 13. Production of mutton and lamb, thousand tons

Източник: МЗХ, дирекция „Агростатистика”, 2001–2015 г.

Source: MAF and Agrostatistics, 2001–2015.

в Дания и Холандия се задържа на стабилни нива – 4 млн. бр. в Холандия и 2 млн. бр. в Дания. В България половината от произведеното месо е от крави и то от животни, отпаднали от млечното направление.

Вносът на говеждо месо ще продължи да надвишава значително износа, с цел задоволяване на нуждите на месопреработвателната промишленост и производството на месни продукти. Като абсолютна стойност обаче този внос е много малък – 7,11 хил. тона за 2013 г., но нараства на 14,7 хил. т за 2014 г.

Предлагането както на червено, така и на птиче месо у нас е много далеч от нуждите

на вътрешното търсене. Българското производство на червено месо задоволява 40% от пазара, а останалите 60% са от внос. Българското производство на птиче месо и субпродукти задоволява 63% от пазара, а останалите 37% се задоволяват от внос. Единствено при овчето и козето месо имаме самозадоволяване над 100%.

Индекси на сравнителните конкурентни предимства на българското месопроизводство

Индексът на Баласа се използва за определяне на силните и слаби експортни сектори на

Таблица 2. Вътрешно потребление на червено месо в България, тона
Table 2. Domestic consumption of red meat in Bulgaria, tons

Вид месо / Meat	Произведено месо в България / Produced in Bulgaria	Внос / Import	Износ / Export	Вътрешно потребление / Domestic consumption
Говеда / Cattle	17 209,6	14 670,9	1 962,1	29 918,4
Свине / Pigs	67 441,6	136 904,3	2 390,8	201 955,1
Овце и кози / Sheep and goats	13 133,8	606,9	1 892,4	11 848,3
Други животни / Others	447,2	1 929,9	907,6	1 469,5
Общо червено месо / Red meat total	98 232,2	154 112,0	7 152,9	245 191,3

Източник: НСИ и МЗХ, отдел „Агростатистика“.

Source: MAF and Agrostatistics.

Таблица 3. Вътрешно потребление на птиче месо и субпродукти, т
Table 3. Domestic consumption of poultry meat and by-products, t

Вид месо / Meat	Произведено месо в България / Produced in Bulgaria	Внос / Import	Износ / Export	Вътрешно потребление / Domestic consumption
Птиче месо и субпр.	102 193,0	98 224,4	41 355,0	159 062,4

Източник: НСИ и МЗХ, отдел „Агростатистика“.

Source: MAF and Agrostatistics.

Таблица 4. Самозадоволяване в сектор месо, %
Table 4. Self-sufficiency in meat sector, %

Месо / Meat	2002	2004	2006	2007	2010	2012	2013	2014
Говеждо и телешко / Beef and veal	48.01	41.67	26.65	57.60	55.33	70.00	68.10	57.50
Свинско / Pork	62.85	64.67	66.62	47.90	38.22	44.80	36.90	33.40
Пилешко / Poultry	79.35	68.63	75.33	78.88	74.72	61.80	65.80	63.00
Овче и козе / Sheep and goat	153.63	156.74	153.01	148.47	125.13	102.70	108.90	110.80

Източник: МЗХ, отдел „Агростатистика“ и собствени изчисления.

Source: MAF and Agrostatistics, own calculations.

дадена страна. Изчислява се чрез съпоставяне на експортния дял на дадена индустрия в общия експорт на страната, отнесен към експортния дял на съответните индустрии в общия износ на референтна група страни. Ако индексът е по-голям от единица, то съответ-

ната индустрия в дадената страна притежава конкурентни предимства спрямо страните, с които се сравнява.

RCA_1 представя динамиката на дела на България в износа на месо в световната търговия с този продукт. Величините на RCA_1

Таблица 5. Месо – свине

Table 5. Pork meat

Индекс на Balassa / Balassa index	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
RCA_1	0,00000	0,00000	0,00000	0,00000	0,00000	0,00000	0,00000
RCA_2	0,00003	0,00003	0,00009	0,00014	0,00031	0,00025	0,00009
RCA_3	-0,98316	-0,98591	-0,96756	-0,94714	-0,88226	-0,90417	-0,95777

Източник: Faostat, Евростат и собствени изчисления.

Source: Faostat, Eurostat and own calculations.

Таблица 6. Месо – пилета

Table 6. Poultry meat

Индекс на Balassa / Balassa index	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
RCA_1	0,00000	0,00000	0,00001	0,00001	0,00001	0,00001	0,00000
RCA_2	0,00294	0,00179	0,00277	0,00333	0,00285	0,00194	0,00119
RCA_3	0,29283	-0,03669	0,05133	0,08994	-0,17266	-0,33386	-0,22624

Източник: Faostat, Евростат и собствени изчисления.

Source: Faostat, Eurostat and own calculations.

Таблица 7. Месо – говеда

Table 7. Beef meat

Индекс на Balassa / Balassa index	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
RCA_1	0,00000	0,00000	0,00000	0,00000	0,00000	0,00000	0,00000
RCA_2	0,00009	0,00007	0,00001	0,00003	0,00000	0,00006	0,00004
RCA_3	-0,63997	-0,78759	-0,95663	-0,78979	-0,91833	-0,57608	-0,77562

Източник: Faostat, Евростат и собствени изчисления.

Source: Faostat, Eurostat and own calculations.

Таблица 8. Месо – овце и кози

Table 8. Sheep and goat meat

Индекс на Balassa / Balassa index	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
RCA_1	0,00001	0,00001	0,00001	0,00001	0,00000	0,00000	0,00000
RCA_2	0,00909	0,00586	0,00415	0,00263	0,00143	0,00091	0,00062
RCA_3	0,98105	0,89089	0,94244	0,87563	0,90373	0,69497	0,70133

Източник: Faostat, Евростат и собствени изчисления.

Source: Faostat, Eurostat and own calculations.

индексите (Таблицы 5, 6, 7 и 8) показват, че този дял представлява нищожна част от световната търговия с този продукт при четирите сектора месо – свинско, пилешко, говеждо и козе, и овче – 0 или в редки случаи една десетохилjadна част от единицата за целия изследван период.

Стойността на индекса RCA_2 е производна от съотношението между дела на продукта в износа на страната и на неговия дял в световната търговия. Данните от таблиците показват, че за седемгодишния период RCA_2 индексът на българското месопроизводство показва тенденция на намаление при пилешкото, говеждото, козето и овче месо и на минимално увеличение при свинското месо, като стойностите са пренебрежимо малки – от порядъка на 3–4^{ти} знак след десетичната запетая. Намалението в стойността на индекса се дължи на намалението на дела на износа на месо в общия селскостопански износ на страната, което означава загуба на сравнителни предимства в производството на тези продукти.

Близка до тенденцията на изменение на годишните стойности на RCA_2 е тази на RCA_3 , който изразява съотношението на салдото от търговията с месо и обема на тази търговия. Те са с отрицателни стойности за целия изследван период при свинското и говеждото месо. При пилешкото месо – от положителни в първата половина на периода, се превръщат в отрицателни за втората, т.е. салдото от търговията с пилешко месо се превръща в отрицателно, което също е свидетелство за загуба на конкурентоспособност. Единствено при козето и овче месо стойностите са положителни през целия период, но и те бележат намаляване. Всички стойности са под 1-ца, което идва да покаже, че месният сектор у нас няма конкурентни предимства на световния пазар.

Изводи

Могат да се направят някои изводи общо за месното животновъдство у нас, както и за секторите в него.

- Намалява дялът на животновъдството в общата продукция от селското стопанство – от 49% през 2000 г. на 28% през 2014 г.

- През изследвания период във всички сектори, вследствие на производствени и структурни проблеми, се наблюдават темпове на намаляване на броя животни и произведена продукция.

- Броят на свинете и продукцията от сектора за същия период намаляват повече от 3 пъти; на овцете – 2 пъти; на козите – почти 4 пъти; броят на говедата намалява с 25%, а на месото от тях – 4 пъти. Единствено при птиците тенденцията на намаляване е слабо изразена.

- Преобладават дребните производители, чиято конкурентоспособност е по-ниска.

- Промисленият добив на птиче месо в България се определя от големите птицевъдни ферми, като техният стремеж е към преоборудване, окомплектоване и модернизирание на материалната база.

- При свиневъдството и птицевъдството са необходими сравнително големи инвестиции, тъй като по-висококонкурентоспособни там са индустриалните комплекси.

- Предизвикателствата пред българското месно животновъдство са много. Проблемите в месното животновъдство – ниска производителност и ефективност на производството, ограничени инвестиционни възможности за малките и средни стопанства, дуалистична структура на сектора и др., водят до факта, че то продължава да намалява предлагането на месо и да не задоволява вътрешния пазар с такива продукти. Във всички сектори, вследствие на производствени и структурни проблеми, се наблюдават темпове на намаляване на броя животни и произведена продукция. Ето защо България е нетен вносител на месо (самозадоволяването с месо през последните 5 години се движи в рамките на 49–57%).

- Възможно е да продължи процесът на преразпределяне на потоците от вносно месо, като част от тях дойдат от по-конкурентоспособния сектор на западноевропейското месно говедовъдство и вноса от трети страни.

- Индексите на сравнителните конкурентни предимства на българското месопроизводство показват, че месният сектор у нас няма конкурентни предимства на световния пазар.

- Членството на България в ЕС разширява достъпа до значителни ресурси в сферата на селското стопанство, които могат да са стимул за развитието на животновъдството.

- Като цяло реструктурирането на животновъдството още не е завършено. Благоприятно е, че в животновъдството се формират стопанства, които инвестират в нови технологии, подобрения на генофонда и условията за отглеждане на животните, включително в хуманно отношение към тях.

- След присъединяването на България към ЕС месното животновъдство трябва да се съобразява с редица нови фактори като: нови възможности за достъп до единния европейски пазар; отпадане на митническите бариери; защита от конкуренцията на търговията с трети страни; специфични изисквания за безопасност на храните, качеството на продуктите, екологията, хуманното отношение към животните. Някои от тези фактори поставят специфични изисквания пред устойчивото развитие на секторите в месното животновъдство, като състоянието и възможностите им за възпроизводство са показател за тяхната готовност да отговорят на новите изисквания и да се приспособят към новите условия.

ЛИТЕРАТУРА

Иванов, Б. и кол., 2015. Текущ научноизследователски проект ХТАИ-133 (РД-10-11/10.03.2015 г.

Аграрни доклади на МЗХ, 2000–2024 г.
НСИ, годишници, 2000–2014 г.

U.S. Baseline Briefing Book Projections for Agricultural and Biofuel Markets, March 2015, FAPRI, University of Missouri.

Some Problems of Sustainable Development of Meat Livestock Farming

D. MITOVA,
Institute of Agricultural Economics – Sofia

(Summary)

The aim of this study is to analyze and evaluate meat farming sectors – “Pig”, “Poultry”, “Beef cattle” in Bulgaria on the extent to which these sectors meet the consumers’ requirements; the realization of products of meat livestock at home and foreign markets. The study aims also to focus on some issues of sustainable operation and possibilities for the future development of abovementioned sectors and to make some conclusions on local livestock meat farming in the country as a whole.

The object of the analysis is meat farming in general – production, trade with meat and meat products. The approach used is based on tracking, comparison and analysis of production of meat livestock in the country, trade, domestic consumption and self-sufficiency in meat sector. The survey results provide information on opportunities for development of meat livestock sectors, as well as on their comparative competitive advantages.

Key words: meat livestock husbandry, meat production, self-sufficiency, national agricultural policy and CAP, future development opportunities